

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2022

ESTONIAN

HIGHER LEVEL

Monday, 20 June
09:30 - 12:30

The 2022 examination papers were adjusted to compensate for disruptions to learning due to COVID-19.
This examination paper does not necessarily reflect the same structure and format as the examination papers of past or subsequent years.

Vasta I ja II ülesandele.

Ülesannetele tuleb vastata eesti keeles. Kokku on võimalik saada kuni 70 punkti.

I ÜLESANNE

(30 punkti)

Loe tekst mõttega läbi ning vasta allpool järgnevale kuuetele küsimusele. Vastustes kasuta oma sõnastust, väldi tekstiosade ja lausete kopeerimist.

KÕIK EI OLE ISAAC NEWTONID

1. Pole midagi uut päikese all. Veidi enam kui kolm ja pool sajandit tagasi tabas Inglismaad katkuepideemia. Haiguse leviku peatamiseks võeti mitmesuguseid meetmeid, millest üks olulisemaid oli sotsiaalne distantseerumine, mis eesti keeles tähendab inimestevaheliste kontaktide vähendamist. See oli tõhus meede ning selleni jõuti, ilma et terviseamet või teadusnõukoda oleks inglastele selgitanud, mis seda kohutavat haigust põhjustab ja kuidas see täpselt levib.
2. Nii jäid ära ka koolitunnid ning tudengid saadeti koduõppele. Oma õppurid saatis koju ka Cambridge'i ülikool. 22-aastane Trinity kolledži tudeng Isaac Newton naasis oma kodupaika Woolsthorpe'i mõisa, mis asub Cambridge'ist umbes saja kilomeetri kaugusel. Kuna tol ajal polnud veel Teamsi, Zoomi, Google Classroomi ega muid distantstõppe tööriistu, tuli koju jäänud õppuritel endale ise sobiv tegevus leida. Mida tegid teised, sellest me palju ei tea, küll aga teame, mida tegi Newton. Nutika noormehe ema lootis, et poisist on abi lambakasvatusega tegelevas mõisas, kuid nagu Newtoni biograaf, teadusloolane Richard S. Westfall on kirjutanud, tegi Isaac kõik endast sõltuva, et mitte karjataka lambaid ega kühveldada nende sõnnikut.
3. Newton on suurepärane näide ennastjuhtivast õppijast. Umbes kahe koduõppel veedetud aasta jooksul arendas ta täiesti ilma juhendamisetä matemaatikaharu, mida tänapäeval tuntakse diferentsiaal- ja integraalarvutusena, sõnastas oma teooriad valguse olemusest ning gravitatsioonist. Just sel ajal tegi ta katseid klaasist prismaga ja just sellest ajast on pärit legend Newtoni õunast.
4. Neid aastaid võib pidada pöördeliseks nii Newtoni enda kui ka kogu tsivilisatsiooni jaoks. Kuid kas sellest kõigest võib järeldada, et kodu- või distantstõppe on parim viis hariduse omandamiseks? Tõenäoliselt mitte, sest mitte kõik ei ole Isaac Newtonid. Õigupoolest on seda üpris vähesed. Või kui olla veelgi täpsem, siis viimase 2021 aasta jooksul on neid olnud ainult üks. Mis ei tähenda, et distantstõppe oleks täiesti sobimatu. Mõnele sobib see paremini kui tavaõpe, kuid minu praktika näitab, et selliseid pole väga palju. See eeldab enesejuhtimise oskust, oskust seada eesmärgid ja nende poole sihikindlalt liikuda, enesedistsipliini ning head tähelepanu- ja keskendumisvõimet.
5. Kahjuks ei ole ka mina sellise enesejuhtimis-, tähelepanu- ja keskendumisvõimega, kui oli Newton. Mäletan hästi, kui käisin viiendas klassis ning juba esimese veerandi lõpus ei saanud ma matemaatikast mitte midagi aru. Mida aeg edasi, seda hullemaks läks, kusjuures tunnist ei puudunud ma mitte kordagi. Õpetaja teatas ühel päeval, et ma pean jääma peale tunde. Ta võttis õpiku, istus mu kõrval ning selgitas paarikümne minuti jooksul kõike, millest ma polnud klassis aru saanud. Selgus, et polnudki midagi keerulist ja ma polegi rumal. Asi oli hoopis selles, et minule tuli asju seletada natukene teistmoodi kui meie klassi tublidele tüdrukutele, kes kõike lennult haarasid.
6. Aastaid hiljem, olles ise õpetaja, töötasin mitu aastat põhikooli poisteklassiga. Ei viiendas, kuuendas ega seitsmendas klassis näinud ma nende silmis erilist tulesädet, kui neile käänamist ja pööramist õpetasin. Poistel oli pea küll kogu aeg täis väga loomingulisi mõtteid, kuid need polnud

seotud õppetööga. Tähtsad olid sõbrad, ühised mängud ja koos sõpradega tehtud pahandused. Kuid paljudele neist oli kool ainus pidepunkt, mis andis kindlustunde ja stabiilsuse, kuigi nad ise seda siis ilmselt veel ei mõistnud. Mul on väga hea meel, et sel ajal, kui ma neid poisse õpetasin, ei olnud distantsõpe aktuaalne, sest ma ei kujuta ette, kus nad praegu oleksid, kui neil oleks kadunud pidev kontakt kooliga.

7. Newtonil ei olnud Teamsi, Zoomi ega Google Classroomi, meil on. Meil on veel palju muudki: nutitelefonid, tahvel- ja sülearvutid, internet. Nimetame Eestit digiriigiks ja oma ühiskonda digiühiskonnaks. Ühe kunagise peaministri jutu järgi on meil igal pool tasuta WiFi, maailmas tuntakse Eestit riigina, kus kõik lapsed oskavad programmeerida. Nii oleks meil justkui olemas kõik võimalused, et saata kõik lapsed kenasti distantsõppele. Mind aga teeb murelikuks, mis mõju see lastele avaldab. Näeme, et juba mõni kuu distantsõpet jätab lünga õpilaste teadmistesse. Praegu ei oska me veel hinnata, mis mõju on sellel kõigel laste psüühikale, kuigi märke juba on. Aegade algusest on olnud nii, et inimesed ei ole mõeldud olema üksi ega suhtlema masinatega, vaid inimestega.

8. Loen digipöörde programmi tutvustusest, et selle üheks olulisemaks ülesandeks on keerukamate IKT-oskuste (*info- ja kommunikatsioonitehnoloogia*) õpetamise tagamine lasteaedades ning üldhariduskoolides (programmeerimine, robotika, veebidisain, elektroonilise muusika loomine, 3D-printimine, küberturvalisus jne). Koolis võibolla tõesti, kuid lasteaias võtaks küll natuke pöörded maha ja hoolitseks selle eest, et lapsed omavahel suhtleksid, et nad õpiksid kuulama, rääkima ja teistega arvestama, et nad õpiksid joonistama, rebima ja voolima, et nad loeksid jõukohaseid tekste, saaksid neist aru ja oskaksid nende kohta midagi öelda. Neid oskusi ei saa arendada distantsilt ega digitaalselt. Kui me asume lapsi juba lasteaias digistama, kasvatame üles põlvkonna, kes tunneb end küll hästi digivahendi lisaseadme rollis, kuid ei oska kaaslastega suhelda ning peab isegi lõpuklassi jõudes kõige hirmsamaks karistuseks seda, kui õpetaja palub klassi ette suuliselt vastama tulla.

9. Tahaksin näha, et ka tulevikus on meil päris lapsed, mitte digilapsed, kes käivad päris koolis ning õpivad päris õpetajate juhendamisel. Lapsed, kellel on päris oma mõtted, mida nad oskavad teistele arusaadavalt sõnadega väljendada. Ja et meil on täiskasvanud, kellel on aega lapsi päriselt kuulata ja nendega päriselt rääkida. Ja et meil ei ole mitte digiriik ega digiühiskond, vaid meil on päris riik ja päris ühiskond, kus tehnoloogia ja selle kasutamine ei ole eesmärk omaette, vaid kus see nagu keelgi ühendab inimesi, mitte ei lahuta.

10. Just seetõttu on oluline, et lapsed saaksid käia koolis ja lasteaias ning kogu ühiskond tegutseks üksmeelselt selle nimel, et laste õigus haridusele oleks ka päriselt tagatud. Sest kõik ei ole ennastjuhtivad Newtonid, kes koduõppel olles maailma muudavad.

Ilmar Tomusk, ajalehest Postimees, 30.11.2021

(Teksti on hindamise eesmärgil ilma autori eelneva nõusolekuta lühendatud)

1. Seleta oma sõnadega lahti järgmised sõnad ja väljendid: (5 × 1)
- 1) õppur
 - 2) haarama lennult
 - 3) pidepunkt
 - 4) jätma lünka
 - 5) võtma pöörded maha

2. Kuidas defineerida ennastjuhtiva õpilase mõistet? (5)
3. Miks ei sobi autori arvates koduõpe kõigile? (5)
4. Autor väidab artikli 8. lõigus, et lasteaias peaks digioskuste õpetamisel hoogu maha võtma. Selgita, miks ei ole väikesed lapsed selle rakendamiseks sobiv sihtrühm? (5)
5. „Nii oleks meil justkui olemas kõik võimalused, et saata kõik lapsed kenasti distantsõppele. Mind aga teeb murelikuks, mis mõju see lastele avaldab.“ Selgita, miks on autor mures distantsõppe mõju pärast laste psüühikale? Kas see mure on sinu arvates õigustatud? Põhjenda oma seisukohta. (5)
6. „.... kus tehnoloogia ja selle kasutamine ei ole eesmärk omaette, vaid kus see nagu keelgi ühendab inimesi, mitte ei lahuta.“ Arutle loetule ja oma kogemusele tuginedes, kas tehnoloogia meie praeguses koolihariduses pigem ühendab või lahutab inimesi? (5)

II ÜLESANNE

(40 punkti)

Kirjuta kirjand (vähemalt 300 sõna), vali üks antud teemadest.

- 1) Tänapäeva Isaac Newtonite ees seisvad suurimad väljakutsed
Uued ajad, uued kangelased
- 2) Kuidas tekib tõeline sõprus?